

1) Metoda lui Jacobi

① Scriem matricea coeficienților $(n \times n) A = (a_{ij})_{i,j=1}^n$ asociată formei pătratică definite în (11.6)

② Calculăm minorii diagonali principali: $\Delta_1, \Delta_2, \dots, \Delta_n$ ai matricii A , cu relațiile:

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{pmatrix} \rightarrow (12.1) \begin{cases} \Delta_0 = 1 \\ \Delta_1 = a_{11} \\ \Delta_2 = \begin{vmatrix} a_{11} & a_{12} \\ a_{21} & a_{22} \end{vmatrix} \\ \vdots \\ \Delta_i = \begin{vmatrix} a_{11} & \dots & a_{1i} \\ \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{i1} & \dots & a_{ii} \end{vmatrix} \\ \vdots \\ \Delta_n = \det A \end{cases} \rightarrow \text{minori diagonali principali de ordinul } 1, 2, \dots, n \text{ ai matricii } A.$$

③ Dacă:

③.1) (V) $\Delta_i \neq 0, i=1, \dots, n$, obținem forma canonică asociată formei pătratică n -f cu formula lui Jacobi

$$(12.2) f(x_1, x_2, \dots, x_n) = \underbrace{\frac{\Delta_0}{\Delta_1}}_{=1} y_1^2 + \underbrace{\frac{\Delta_1}{\Delta_2}}_{=1/\alpha_1} y_2^2 + \dots + \underbrace{\frac{\Delta_{i-1}}{\Delta_i}}_{=1/\alpha_i} y_i^2 + \dots + \underbrace{\frac{\Delta_{n-1}}{\Delta_n}}_{=1/\alpha_n} y_n^2 \rightarrow \text{formula lui Jacobi}$$

③.2) (F) $\Delta_i = 0, i \in \{1, 2, \dots, n\}$, nu putem obține forma canonică asociată formei pătratică n -f (în acest caz metoda lui Jacobi nu "funcționează")

Obs:

a) Metoda lui Jacobi are două neajunsuri (rube):

- { i) nu "funcționează" întotdeauna (dacă (F) $\Delta_i = 0$, nu putem aplica formula lui Jacobi (12.1))
- { ii) nu ne "spune" cine sunt formele liniare $y_i, i=1, \dots, n$ (11.5) (dar aici nu ne interesează !!!)

b) conform "T1" și relațiilor (12.2) observăm că metoda lui Jacobi nu va funcționa pentru:

- { i) forme pătratică nemipositive și neminegative definite (cf. T1, (F) $\Delta_i = 0 \Rightarrow$ (F) $\Delta_i = 0$!!!)
- { ii) o parte a formelor pătratică nedefinite ca sumă (cele cu $\alpha_i < 0; \alpha_j > 0$ și $\alpha_k = 0$!!!) (12.2)

Teorema 2:

Fie o formă pătratică n -f definită de rel. (12.6) a cărei formă canonică asociată este dată de formula lui Jacobi (12.2). Atunci, dacă:

a) $\Delta_1 > 0; \Delta_2 > 0; \dots; \Delta_n > 0$ (+, +, ..., +) $\Rightarrow f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ este pozitiv definită

b) $\Delta_1 < 0, \Delta_2 < 0, \Delta_3 > 0, \dots, (-, +, -, \dots)$ $\Rightarrow f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ este negativ definită

c) (V) $\Delta_i \neq 0, i=1, \dots, n$ și în orice altă combinație de semne decât în cazul a) sau b) $\Rightarrow f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ este nedefinită ca sumă

d) (F) $\Delta_i = 0, i \in \{1, 2, \dots, n\}$ $\Rightarrow$ nu putem preciza tipul (semnul/natura) formei pătratică $f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ (metoda lui Jacobi nu "funcționează" în acest caz $\rightarrow$ putem în schimb să aplicăm următoarea metodă, a lui Gauss, care "funcționează" întotdeauna)

Exemplu 1:

① $f: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$
 $f(x_1, x_2, x_3) = 2x_1^2 + x_2^2 + 3x_3^2 - 4x_1x_2 + x_2x_3$

Dem:

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & a_{13} \\ a_{21} & a_{22} & a_{23} \\ a_{31} & a_{32} & a_{33} \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 2 & -2 & 0 \\ -2 & 1 & 1/2 \\ 0 & 1/2 & 3 \end{pmatrix} \xRightarrow{(1,0)} (*) \begin{cases} \Delta_0 \stackrel{\text{def}}{=} 1 \\ \Delta_1 = 2 \\ \Delta_2 = \begin{vmatrix} 2 & -2 \\ -2 & 1 \end{vmatrix} = -2 \\ \Delta_3 = \det A = \begin{vmatrix} 2 & -2 & 0 \\ -2 & 1 & 1/2 \\ 0 & 1/2 & 3 \end{vmatrix} = -\frac{13}{2} \end{cases}$$

$(\forall) \Delta_i \neq 0, i=1,2,3$
 $\xRightarrow{\text{conf. (11.11)}}$

$$f(x_1, x_2, x_3) \stackrel{(11.11)}{=} \frac{\Delta_0}{\Delta_1} y_1^2 + \frac{\Delta_1}{\Delta_2} y_2^2 + \frac{\Delta_2}{\Delta_3} y_3^2 \stackrel{(*)}{=} \frac{1}{2} y_1^2 + \frac{2}{-2} y_2^2 + \frac{-2}{-\frac{13}{2}} y_3^2 = \frac{1}{2} y_1^2 - y_2^2 + \frac{4}{13} y_3^2, \text{ cu } \begin{cases} \alpha_1 = \frac{1}{2} > 0 \\ \alpha_2 = -1 < 0 \\ \alpha_3 = \frac{4}{13} > 0 \end{cases}$$

deci conf. T_1 forma pătratică este vede finită ca semn $(\exists) \alpha_1 > 0$ și $(\exists) \alpha_2 < 0$.

② $f: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$
 $f(x_1, x_2, x_3) = 2x_1^2 + 2x_2^2 - x_3^2 - 4x_1x_2 + 2x_1x_3 - 3x_2x_3$

Dem:

$$A = \begin{pmatrix} 2 & -2 & 1 \\ -2 & 2 & -3/2 \\ 1 & -3/2 & -1 \end{pmatrix} \xRightarrow{(1,0)} (*) \begin{cases} \Delta_0 \stackrel{\text{def}}{=} 1 \\ \Delta_1 = 2 \\ \Delta_2 = \begin{vmatrix} 2 & -2 \\ -2 & 2 \end{vmatrix} = 0 (!) \\ \Delta_3 = \det A = ? \text{ (nu are sens să-l calculăm)} \end{cases}$$

$(\exists) \Delta_i = 0$
 $\xRightarrow{\text{conf. form ②}}$ nu putem

afle forma canonică asociată (metoda lui Jacobi nu "merge") deci nu putem afla tipul formei pătratice (semnel).

③ $f: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$
 $f(x_1, x_2, x_3) = x_1^2 + 2x_2^2 + 3x_3^2 + 2x_1x_2 + x_1x_3 + 3x_2x_3$

Dem:

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1/2 \\ 1 & 2 & 3/2 \\ 1/2 & 3/2 & 3 \end{pmatrix} \Rightarrow \begin{cases} \Delta_0 \stackrel{\text{def}}{=} 1 \\ \Delta_1 = 1 \\ \Delta_2 = \begin{vmatrix} 1 & 1 \\ 1 & 2 \end{vmatrix} = 1 \\ \Delta_3 = \det A = \begin{vmatrix} 1 & 1 & 1/2 \\ 1 & 2 & 3/2 \\ 1/2 & 3/2 & 3 \end{vmatrix} = \frac{7}{4} \end{cases}$$

$(\forall) \Delta_i \neq 0, i=1,2,3$
 $\xRightarrow{\text{conf. (11.11)}}$

$$f(x_1, x_2, x_3) \stackrel{(11.11)}{=} \frac{\Delta_0}{\Delta_1} y_1^2 + \frac{\Delta_1}{\Delta_2} y_2^2 + \frac{\Delta_2}{\Delta_3} y_3^2 = y_1^2 + y_2^2 + \frac{4}{7} y_3^2, \text{ cu } \alpha_1 = 1, \alpha_2 = 1, \alpha_3 = \frac{4}{7} > 0 \stackrel{(T_3)}{\Rightarrow} \text{forma}$$

pătratică este pozitiv definită (sau, deoarece $\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3 > 0 \stackrel{(T_3)}{\Rightarrow}$ forma pătratică este poz. def.)

q.e.d

II) Metoda lui Gauss

- ① notăm matricea coeficienților (11.5) $A = (a_{ij})_{i,j=1}^n$ asociată formei pătratice definite de (11.6^o);
- ② folosind a două transf. elementare T_2 (și eventual T_3) dar nu T_1) aducem matricea coeficienților A la forma triunghiular superioară A' , adică:

$$A = \begin{pmatrix} a_{11} & a_{12} & \dots & a_{1n} \\ a_{21} & a_{22} & \dots & a_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ a_{n1} & a_{n2} & \dots & a_{nn} \end{pmatrix} \xrightarrow[T_3]{T_2} A' = \begin{pmatrix} a'_{11} & a'_{12} & \dots & a'_{1n} \\ 0 & a'_{22} & \dots & a'_{2n} \\ \vdots & \vdots & \ddots & \vdots \\ 0 & 0 & \dots & a'_{nn} \end{pmatrix}$$

- ③ Obs.: i) pentru a obține matricea A' nu avem voie să folosim transf. elem. T_1 (adică înmulțirea unei linii cu un scalar nenul ($\neq 0$)) și altă;
- ii) transf. elem. T_3 (schimbarea liniilor între ele $L_i \leftrightarrow L_j$) se folosește numai pentru a aduce un pivot $\neq 0$, dar automat și obligatoriu trebuie să schimbăm între ele și coloanele corespunzătoare $C_i \leftrightarrow C_j$.

- ④ forma canonică (11.8) asociată formei pătratice (11.6^o) se obține cu formula lui Gauss:

$$(11.9) \quad f(x_1, x_2, \dots, x_n) = \underbrace{\frac{1}{a'_{11}} y_1^2}_{\frac{1}{2} \alpha_1} + \underbrace{\frac{1}{a'_{22}} y_2^2}_{\frac{1}{2} \alpha_2} + \dots + \underbrace{\frac{1}{a'_{ii}} y_i^2}_{\frac{1}{2} \alpha_i} + \dots + \underbrace{\frac{1}{a'_{nn}} y_n^2}_{\frac{1}{2} \alpha_n} \rightarrow \text{Formula lui Gauss}$$

în care:

$$(11.10) \quad \begin{cases} y_1 = a'_{11} x_1 + a'_{12} x_2 + \dots + a'_{1n} x_n \\ y_2 = a'_{22} x_2 + \dots + a'_{2n} x_n \\ \vdots \\ y_n = a'_{nn} x_n \end{cases} \rightarrow \text{expresiile formelor liniare } y_i, i=1, \dots, n \text{ din (11.9)}$$

Obs.:

i) metoda lui Gauss "funcționează" atât de bună și în plus ne furnizează și expresiile formelor liniare $y_i, i=1, \dots, n$ (nu că ne-ar interesa!)

ii) dacă pe diagonala principală a matricei triunghiulare A' există elemente $a'_{ii} = 0$ atunci în formula lui Gauss (11.12) termenul $\frac{1}{a'_{ii}} y_i^2$ se înlocuiește cu termenul $0 \cdot y_i^2$, adică:

$$(*) \quad \frac{1}{a'_{ii}} y_i^2 \xrightarrow{\text{ptr. } a'_{ii}=0} 0 \cdot y_i^2 \quad (\text{mai clar: } \frac{1}{0} y_i^2 \rightarrow 0 \cdot y_i^2)$$

Obs.: $\alpha_i = \begin{cases} \frac{1}{a'_{ii}} & ; a'_{ii} \neq 0 \\ 0 & ; a'_{ii} = 0 \end{cases}$

Exemplu 1: Vom aplica metoda lui Gauss celor 3 exemple rezolvate cu metoda lui Jacobi.

① $f: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$
 $f(x_1, x_2, x_3) = 2x_1^2 + x_2^2 + 3x_3^2 - 4x_1x_2 + 2x_1x_3$

Dem:

$$A = \begin{pmatrix} 2 & -2 & 1 \\ -2 & 1 & 1/2 \\ 0 & 1/2 & 3 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_2 \leftrightarrow R_1} \begin{pmatrix} -2 & 1 & 1/2 \\ 2 & -2 & 1 \\ 0 & 1/2 & 3 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_2 \leftrightarrow R_1} \begin{pmatrix} 2 & -2 & 1 \\ 0 & 1 & 3/2 \\ 0 & 1/2 & 3 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_3 \leftarrow R_3 - \frac{1}{2}R_2} \begin{pmatrix} 2 & -2 & 1 \\ 0 & 1 & 3/2 \\ 0 & 0 & 3/4 \end{pmatrix} = A'$$

c.f. (12.3)
 $a_{11} = 2; a_{22} = 1; a_{33} = \frac{3}{4}$

(12.3) $f(x_1, x_2, x_3) = \frac{1}{a_{11}} y_1^2 + \frac{1}{a_{22}} y_2^2 + \frac{1}{a_{33}} y_3^2 = \frac{1}{2} y_1^2 + \frac{1}{1} y_2^2 + \frac{1}{3/4} y_3^2 = \frac{1}{2} y_1^2 + y_2^2 + \frac{4}{3} y_3^2$ (această formă canonică este pozitiv definită cu metoda lui Jacobi!)

unde c.f. (12.4): $\begin{cases} y_1 = 2x_1 - 2x_2 + 0x_3 \\ y_2 = -x_2 + 1/2 x_3 \\ y_3 = 3/4 x_3 \end{cases}$ Evident deoarece $\begin{cases} a_1 = \frac{1}{2} > 0 \\ a_2 = 1 > 0 \\ a_3 = \frac{4}{3} > 0 \end{cases} \Rightarrow f \text{ - definită pozitiv ca semn.}$

② $f: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$
 $f(x_1, x_2, x_3) = 2x_1^2 + 2x_2^2 - x_3^2 - 4x_1x_2 + 2x_1x_3 - 3x_2x_3$

Dem:

$$A = \begin{pmatrix} 2 & -2 & 1 \\ -2 & 2 & -3/2 \\ 1 & -3/2 & -1 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_2 \leftrightarrow R_1} \begin{pmatrix} -2 & 2 & -3/2 \\ 2 & -2 & 1 \\ 1 & -3/2 & -1 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_2 \leftrightarrow R_1} \begin{pmatrix} 2 & -2 & 1 \\ 0 & 0 & -1/2 \\ 1 & -3/2 & -1 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_3 \leftrightarrow R_1} \begin{pmatrix} 1 & -3/2 & -1 \\ 2 & -2 & 1 \\ 0 & 0 & -1/2 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_2 \leftarrow R_2 - 2R_1} \begin{pmatrix} 1 & -3/2 & -1 \\ 0 & 1 & 3 \\ 0 & 0 & -1/2 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_1 \leftarrow R_1 + \frac{3}{2}R_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & 5 \\ 0 & 1 & 3 \\ 0 & 0 & -1/2 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_1 \leftarrow R_1 - 5R_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -10 \\ 0 & 1 & 3 \\ 0 & 0 & -1/2 \end{pmatrix} = A'$$

(12.3)
 $a_{11} = 1; a_{22} = 1; a_{33} = -\frac{1}{2}$

(se poate face în doi pași: 1) $L_2 \leftrightarrow L_3$ și 2) $L_2 \leftrightarrow L_3$)

(12.3) $f(x_1, x_2, x_3) = \frac{1}{a_{11}} y_1^2 + \frac{1}{a_{22}} y_2^2 + \frac{1}{a_{33}} y_3^2 = \frac{1}{2} y_1^2 - \frac{2}{3} y_2^2 + 6 y_3^2$ definită pozitiv ca semn, deoarece (1) $a_1 = \frac{1}{2} > 0$ și (2) $a_2 = -\frac{2}{3} < 0$.

unde: (12.4) $\begin{cases} y_1 = 2x_1 + x_3 - 2x_2 \\ y_2 = -3/2 x_3 - 1/2 x_2 \\ y_3 = 1/6 x_2 \end{cases}$ c.f. rel. (12.4)

③ $f: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$
 $f(x_1, x_2, x_3) = x_1^2 + 2x_2^2 + 3x_3^2 + 2x_1x_2 + x_1x_3 + 3x_2x_3$

Dem:

$$A = \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1/2 \\ 1 & 2 & 3/2 \\ 1/2 & 3/2 & 3 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_2 \leftarrow R_2 - R_1, R_3 \leftarrow R_3 - R_1} \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1/2 \\ 0 & 1 & 1 \\ 0 & 1 & 5/4 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_3 \leftarrow R_3 - R_2} \begin{pmatrix} 1 & 1 & 1/2 \\ 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1/4 \end{pmatrix} \xrightarrow{R_1 \leftarrow R_1 - R_2} \begin{pmatrix} 1 & 0 & -1/2 \\ 0 & 1 & 1 \\ 0 & 0 & 1/4 \end{pmatrix} = A'$$

(12.3)
 $a_{11} = 1; a_{22} = 1; a_{33} = \frac{1}{4}$

(12.3) $f(x_1, x_2, x_3) = \frac{1}{a_{11}} y_1^2 + \frac{1}{a_{22}} y_2^2 + \frac{1}{a_{33}} y_3^2 = y_1^2 + y_2^2 + \frac{1}{4} y_3^2$ pozitiv definită, deoarece: $\begin{cases} a_1 = 1 > 0 \\ a_2 = 1 > 0 \\ a_3 = \frac{1}{4} > 0 \end{cases}$

unde: (12.4) $\begin{cases} y_1 = x_1 + x_2 + 1/2 x_3 \\ y_2 = x_2 + x_3 \\ y_3 = 1/4 x_3 \end{cases}$ conform relațiilor (12.4)
 g.e.d

Obs:

(F)

i) comparând rezultatele obținute prin cele două metode (Jacobi și Gauss), pentru cele 3 exemple de mai sus, observăm că am obținut aceeași formă canonică indiferent de metoda utilizată; am putea trage concluzia, **falsă**, că unei forme pătratice îi corespunde o **unică** formă canonică asociată;

ii) în fapt unei forme pătratice, i se pot asocia **o infinitate** de forme **canonice** distincte (în sensul că valoarea numerică a coeficienților $\alpha_1, \alpha_2, \dots, \alpha_n$ este diferită); dar **sensul** coeficienților $\alpha_i, i=1, \dots, n$ și poziția lor în forma canonică **nu se modifică** !!! Deși evident nu se modifică tipul / sensul formei pătratice (ce fi și absurd acest lucru!!)

iii) astfel putem avea pentru o formă pătratică $f(x_1, x_2, \dots, x_n)$ diverse reprezentări ale formelor canonice asociate:

$$(1.14) f(x_1, x_2, \dots, x_n) = \alpha_1 y_1^2 + \alpha_2 y_2^2 + \dots + \alpha_n y_n^2 = \alpha_1' y_1'^2 + \alpha_2' y_2'^2 + \dots + \alpha_n' y_n'^2 = \alpha_1'' y_1''^2 + \alpha_2'' y_2''^2 + \dots + \alpha_n'' y_n''^2 = \dots$$

Dacă:

$$\begin{cases} \alpha_i > 0 \Rightarrow \alpha_i' > 0, \alpha_i'' > 0, \dots \\ \alpha_i < 0 \Rightarrow \alpha_i' < 0, \alpha_i'' < 0, \dots \\ \alpha_i = 0 \Rightarrow \alpha_i' = 0, \alpha_i'' = 0, \dots \end{cases}$$

Ex: Să considerăm forma pătratică din ex.1: $f: \mathbb{R}^3 \rightarrow \mathbb{R}$

$$f(x_1, x_2, x_3) = 2x_1^2 + x_2^2 + 3x_3^2 - 4x_1x_2 + x_3x_3$$

Cu metoda lui Gauss (Jacobi) am obținut forma canonică asociată:

$$f(x_1, x_2, x_3) = \frac{1}{2} y_1^2 - y_2^2 + \frac{13}{12} y_3^2$$

unde: $(*) \begin{cases} y_1 = 2x_1 - 2x_2 \\ y_2 = -x_2 + \frac{1}{2}x_3 \\ y_3 = \frac{13}{4}x_3 \end{cases}$

și $(**) \begin{cases} \alpha_1 = \frac{1}{2} > 0 \\ \alpha_2 = -1 < 0 \\ \alpha_3 = \frac{13}{12} > 0 \end{cases}$

Atunci, putem scrie:

$$f(x_1, x_2, x_3) = \frac{1}{2} (2x_1 - 2x_2)^2 - (-x_2 + \frac{1}{2}x_3)^2 + \frac{13}{12} (\frac{13}{4}x_3)^2 = \left\{ \text{scădem factor comun din fiecare paranteză pe: 2; -1; \frac{13}{4} și obținem:} \right.$$

$$= \frac{1}{2} (x_1 - x_2)^2 - (x_2 - \frac{1}{2}x_3)^2 + \frac{13}{4} (x_3)^2$$

$$= \frac{1}{2} y_1'^2 - y_2'^2 + \frac{13}{4} y_3'^2$$

unde: $(*) \begin{cases} y_1' = x_1 - x_2 \\ y_2' = x_2 - \frac{1}{2}x_3 \\ y_3' = x_3 \end{cases}$

și $(**') \begin{cases} \alpha_1' = \frac{1}{2} > 0 \\ \alpha_2' = -1 < 0 \\ \alpha_3' = \frac{13}{4} > 0 \end{cases}$

q.e.d